

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

GRAFİK VE FOTOĞRAF

**TASARI İLKELERİ
211GS0003**

Ankara, 2011

-
- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
 - Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
 - **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. FORM ÇAĞRIŞIMLARI VE KOMPOZİSYON	3
1.1. Tanımlar	3
1.1.1. Kompozisyon Tanımı ve Önemi.....	3
1.1.2. Form.....	4
1.1.3. İki Boyut.....	4
1.2. Kompozisyon Öğeleri	4
1.2.1. Yön	4
1.2.2. Hareket.....	5
1.2.3. Ölçü	5
1.2.4. Aralık.....	5
1.2.5. Hacim.....	6
1.2.6. Zemin Biçim İlişkisi	6
1.3. Tasarı İlkeleri	7
1.3.1. Tekrar İlkesi.....	7
1.3.2. Uygunluk	9
1.3.3. Zıtlık	10
1.3.4. Koram (Hiyerarşi).....	11
1.3.5. Egemenlik	12
1.3.6. Denge.....	13
1.3.7. Birlik.....	13
1.4. Yeni Formlar Üretme	14
1.4.1. İki Temel Formdan Yeni Formlar Üretme.....	14
1.5. İki Boyutlu Formları Tasarı İlkeleri ve Zemin – Biçim İlişkisine Uygun Düzenleme	17
UYGULAMA FAALİYETİ	18
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	21
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	25
2. ÜÇ BOYUTLU FORM	25
2.1. Sanat Eğitiminde Üç Boyut Çalışmalar Yapmanın Önemi	25
2.2. İki Boyutlu Formlardan Üç boyutlu formlar Üretme ve Kaide Üzerine Düzenleme ..	25
UYGULAMA FAALİYETİ	26
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	31
MODÜL DEĞERLENDİRME	32
CEVAP ANAHTARLARI	36
KAYNAKÇA	37

AÇIKLAMALAR

KOD	211GS0003
ALAN	Ortak
DAL/MESLEK	Grafik ve Fotoğraf
MODÜLÜN ADI	Tasarı İlkeleri
MODÜLÜN TANIMI	Form çağrışımları, kompozisyon kavramları ve zemin-biçim ilişkilerinin anlatıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖNKOŞUL	Açık-Koyu, Işık-Gölge modülünü başarmış olmak
YETERLİK	İki ve üç boyutlu form oluşturarak kompozisyon kurmak.
MODÜLÜN AMACI	Genel amaç Uygun atölye ortamı sağlandığında hatasız olarak kompozisyon ilkelerine ve öğelerine uygun iki ve üç boyutlu form oluşturabileceksiniz. Amaçlar <ol style="list-style-type: none">1. Temel geometrik formlardan yeni formlar üreterek bu formları yüzey üzerine kompozisyon öğeleri ve ilkelerine uygun düzenleyebileceksiniz.2. Temel geometrik formlardan yeni formlar üreterek bu formları üç boyutlu olarak zemin üzerine düzenlemesini yapabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Grafik atölye ve laboratuvarları, sınıf, işletme, kütüphane, ev, bilgi teknolojileri ortamı vb. Donanım: Sanat ile ilgili basılı ve görsel kaynaklar, çizim masası, çizim tahtası, resim kâğıdı, kurşun kalem, silgi, cetvel, pergel, karton, yapıştırıcı, makas, maket bıçağı, durafix, atölye önlüğü
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülün içinde yer alan her faaliyetten sonra, verilen ölçme araçlarıyla kazandığınız bilgileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modül sonunda size ölçme aracı (test, çoktan seçmeli, doğru yanlış vb.) uygulayarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Tasarım eğitiminde öğrenci, şekil, biçim, renk, doku gibi biçimsel öğelerin ve ritim, yön, oran, denge gibi görsel kuralların önderliğinde yaptığı birçok arama ve denemelerle nesnelere daha açık olarak görmeye çalışır. Bir şeklin farklı genişlik ve yükseklik farklarını görerek şekiller arasında ilişkiler kurup, yeni formlar üretme çabası içinde denemeler yapar. Biçim, yüzey ve mekân arasında bağlantılar kurarak sonuca varır. Öğrencinin yaptığı bütün bu uygulamalar onun yaratıcı düşünce gücünü ve estetik sezgilerini geliştirmeye yöneliktir.

Hazırlanan bu modülde temel geometrik formlardan yeni formlar oluşturma, yeni oluşturulan formları tasarı ilkelerine göre yüzey düzenlemesi ve üç boyutlu formlar oluşturarak kaide üzerine düzenleme uygulamaları ile ilgili konuları ele alacağız.

Modül sonunda öğrendiğiniz becerileri sanatla ilgili tüm alanlarda kullanabilir ve hatasız bir biçimde tasarı ilke ve öğelerine uygun kompozisyonlar hazırlayabilirsiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda, uygun ortam sağlandığında temel geometrik formlardan yeni formlar üretmek bu formları yüzey üzerine kompozisyon öğeleri ve ilkelerine uygun düzenleyebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çevrenizde gözlem yaparak form ya da biçimleri inceleyiniz. Köşeli ve yuvarlak hatlardan oluşmuş doğal ve yapay objelerden örnekler getiriniz ve bunları arkadaşlarınızla tartışınız.

1. FORM ÇAĞRIŞIMLARI VE KOMPOZİSYON

1.1. Tanımlar

1.1.1. Kompozisyon Tanımı ve Önemi

Parçaların amaca uygun olarak, çevresi ve kendi içinde uyumlu, dengeli, göze hoş gelecek, estetik bir şekilde planlanması ve uygulanmasıdır.

Kompozisyon bütün plastik sanat dallarında en önemli öğelerden biridir. Göz ister resim, ister heykel, ister mimari yapı olsun bir sanat eserini algılamak anlamı bir bütünü kavrar ki ancak o zaman biz o sanat eserinden haz alırız. Bütünü meydana getiren parçaların düzenlenmesinde uyum ve denge yoksa, o bütünü kavramada zorluk çekeriz. Söz gelişi resimde, açık koyu değerlerin çizgiler ile yüzeylerin dengeli ve uyumlu olarak bir araya getirilmesiyle anlamlı bütüne ulaşılır.

Kompozisyonu oluştururken, konuya uygun olarak malzemeyi de dikkate alarak bir düşünceyi, bir hareketi gerçekleştirmek için önce zihinde hazırlanması ve oluşturulması gerekir. Zihinde oluşturulan tasarım kâğıt üzerinde çeşitli eskiz çalışmaları ve araştırmalar ile kişisel yaratıcılık da ilave edilerek tasarıma dönüştürülür. Tasarım kavramının temeli yaratıcılıktır. Var olan kalıpların ve alışkanlıkların dışına çıkmak, bilinmeyenlere doğru adım atmak, empoze edilmiş düşünce çizgisini kırmak, yeni bir düşünce çizgisi ortaya koymak ve değişik çözüm önerileri getirmek yaratıcılığın temelidir.

1.1.2. Form

Dar anlamı ile form, bir yüzeyin sınırlanarak, ötekisinden ayrılmasıdır. Diğer bir tanımı ise bir bütünün karakteristik tüm özelliklerini taşıyan genel görünüş formudur. Doğada var olan her cismin ve varlığın geometrik bir formu vardır. Geometride, yüzeyler ve cisimler iki zıt uç arasında dizilmiştir. Bu iki zıt uç da; üçgen ve dairedir. Tüm şekiller bu iki zıt uçlar arasında uyumlu bir silsile takip eder.

1.1.3. İki Boyut

En ve boydan oluşmuş üçüncü boyutu olmayan elemanlara denir.

1.2. Kompozisyon Öğeleri

Kompozisyon birçok öğe ve ilkelerin bir arada kullanılması ile gerçekleşir. Kompozisyon öğeleri; çizgi, yön, biçim, ölçü, aralık, doku, renk, değer, hareket, ışık-gölgedir. Bu öğeler, kompozisyon ilkelerinden yararlanılarak bir düzenleme yapılırken dikkate alınması gereken yeni kavramlarla karşılaşılmıştır.

Kompozisyonu düzenlemede önemli öğeler aşağıda verilmiştir.

- Yön
- Hareket
- Ölçü
- Aralık
- Hacim
- Zemin Biçim İlişkisi

1.2.1. Yön

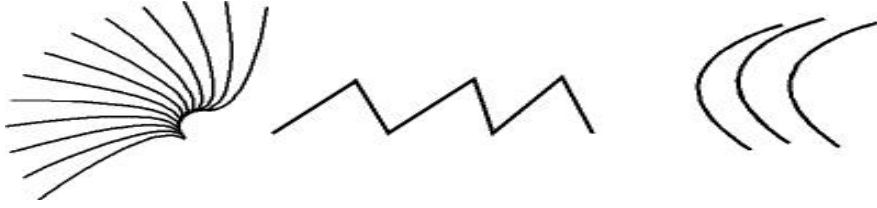
Çizgiler veya üç boyutlu cisimler konumları ile bir takım yönler gösterir. Yatay ve dikey yönler arasında birçok ara konumda yön vardır. Yönleri birbirini kesen ve dik durumda olan çizgi ve biçimler zıt ve aykırı sayılır. Birbirine yakın uygunluk ve paralelde olanlar ise uygun durumda kabul edilir. Kompozisyon hazırlarken yönleri değiştirmek farklı ve güzel görüntüler oluştururken aynı zamanda kompozisyona dinamizm ve hareket de kazandırır.

Şekil 1.1:Yön

1.2.2. Hareket

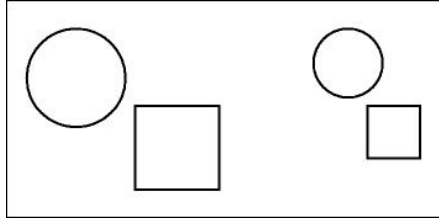
Hareket genellikle yöne bağlı olarak oluşur. Kompozisyonu oluşturan öğeler karşılık düzeni içinde farklı hareket etkisi yaratabilir.

Şekil 1.2: Hareket

1.2.3. Ölçü

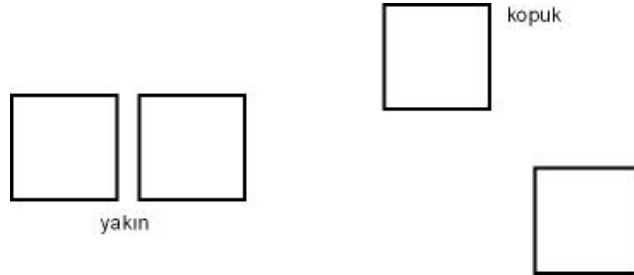
Ölçü ve oran, görsel sanatlarda çok kullanılan bir kavramdır. İnsan genel olarak her şeyi kendisine göre ölçülendirir. Kendi değerinin ve ölçü bilincinin dışına taşan oranlar, insanı rahatsız eder. Buna göre **ölçü**; iki büyüklük arasındaki birimsel ilişkidir diyebiliriz. Tasarımda önemli olan biçimlerin amaca uygun olarak uyumlu ve dengeli ve estetik düzeni ortaya koyabilmesidir. Küçük ölçüler, görsel algıda uzaklık etkisi yaratır. Büyük ölçüler ise yakınlığı ifade eder.

Şekil 1.3: Ölçüde yakınlık ve uzaklık

1.2.4. Aralık

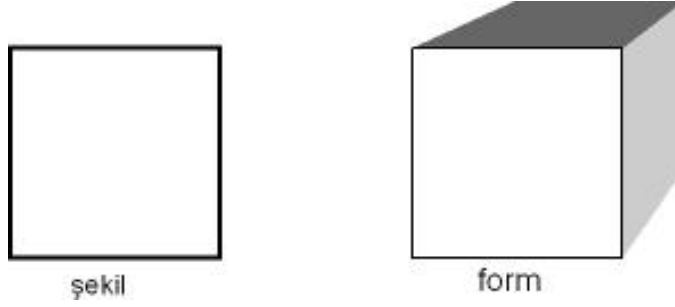
Tasarımda birbirine yakın aralıklar uygun, birbirinden uzak olanlar ise birbirleri arasında kopukluğa neden olur ve birliktelik göstermez. Yan yana olan aralıklar tekrar edilirse monotonluğu getirebilir. Bu sebeple form ve mekânlar arasında farklı büyüklükte aralıklar kullanılması kompozisyona hareket ve dinamizm getirir.

Şekil 1.4: Aralık

1.2.5. Hacim

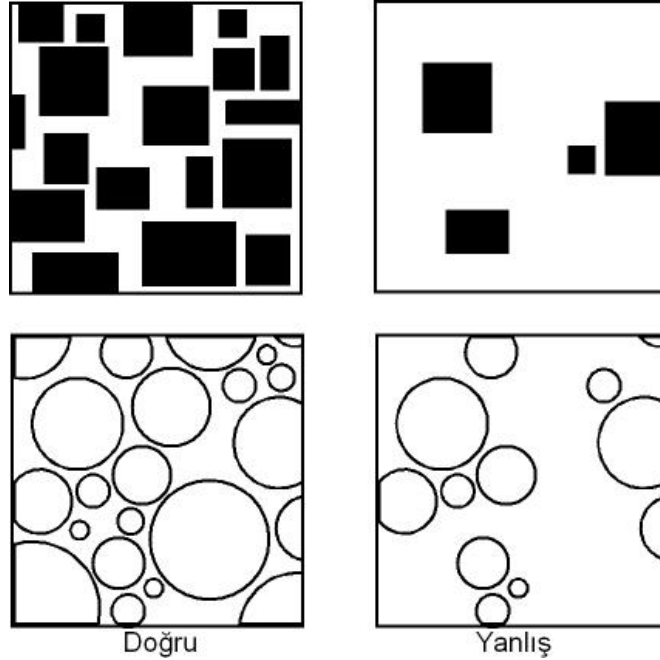
Biçimlerin ve mekânların anlatımının üçüncü boyut kazanmasıdır. Resimde açık- koyu değerlerle hacim etkisi kazandırılır.

Şekil 1.5:Hacim

1.2.6. Zemin Biçim İlişkisi

Kompozisyonda biçimlerin yerleştirilmesi için bir zemin (yüzey: Üzerinde iki boyutlu çalışmaya olanak veren her tür alandır.) gereklidir. Biçimlerin yüzey üzerine yakın aralıklı ve aralıksız olarak düzenlemelerinde göz, biçimleri gruplayarak algılar. Göz, eksik biçimleri tamamlama eğiliminde olduğundan biçimleri zemin üzerine yerleştirirken dikkat edilmelidir. Koyu etkili zeminlerde açık renkte kullanılan biçimler boyutları küçükte olsalar daha ön planda görünür.

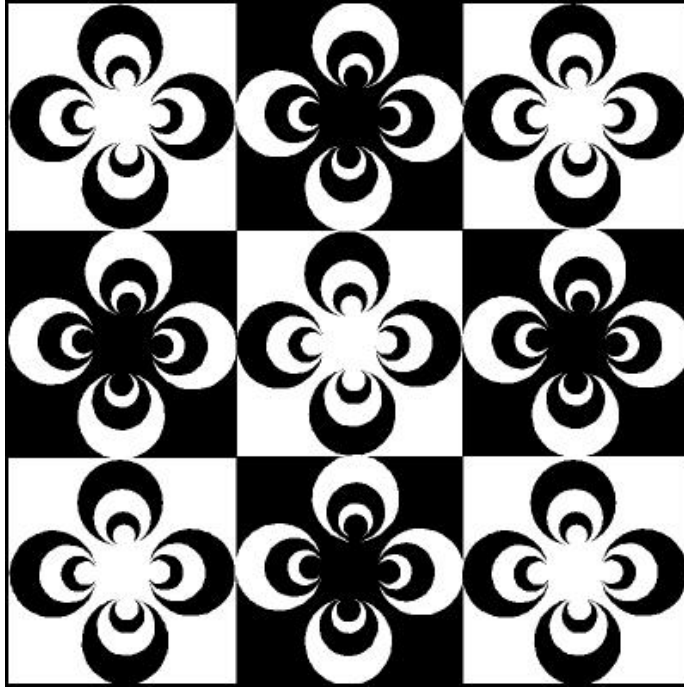
Şekil 1.6:Biçimlerin yüzey içine yerleşimi

1.3. Tasarı İlkeleri

- Tekrar ilkesi
- Uygunluk
- Zıtlık
- Koram
- Egemenlik
- Denge
- Birlik

1.3.1. Tekrar İlkesi

Bir ögenin aynen ya da yakın değer olarak birden fazla kullanılması tekrarı meydana getirir.

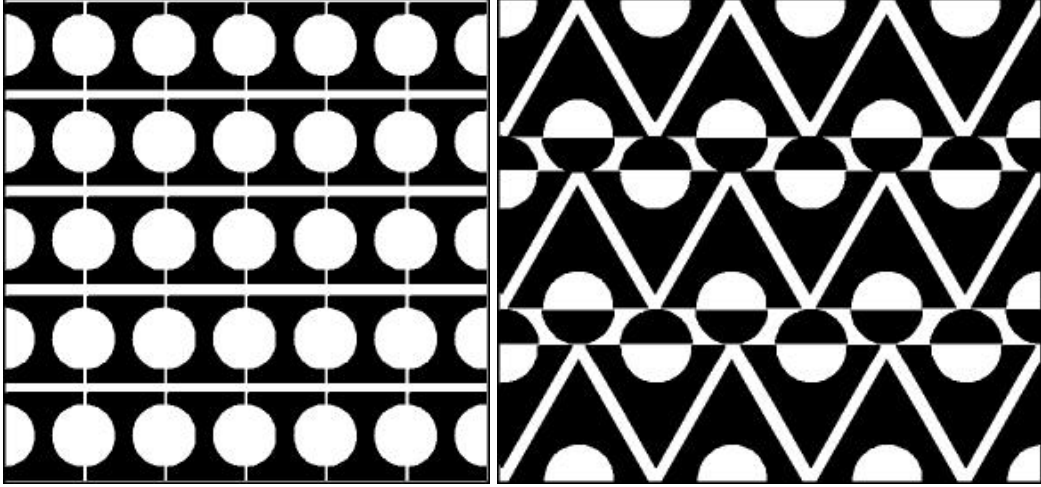
Resim 1.7: Kompozisyon

Tekrar ilkesi üç çeşittir.

- Tam tekrar
- Tekrar
- Aralıklı tekrar

➤ **Tam tekrar**

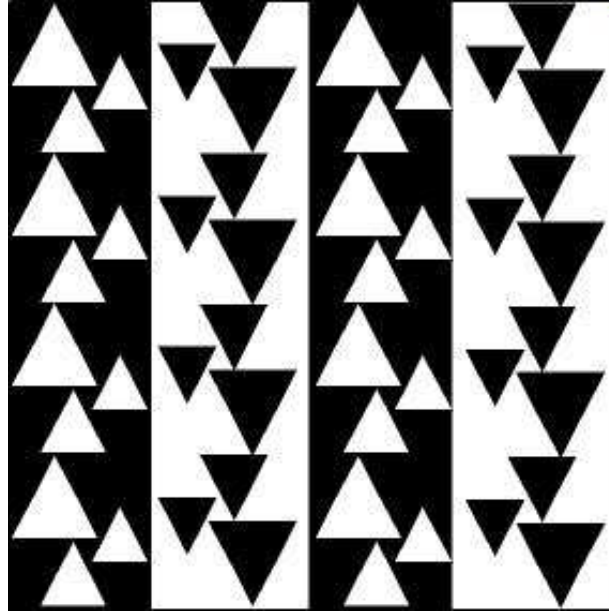
Cisim ya da biçimlerin ölçü, biçim, renk, değer ve dokularının tam anlamı ile aynı olması ve bunların eşit aralıklarla aynı yönde kullanılmasıdır.

Resim 1.8: Tam tekrar

➤ **Tekrar**

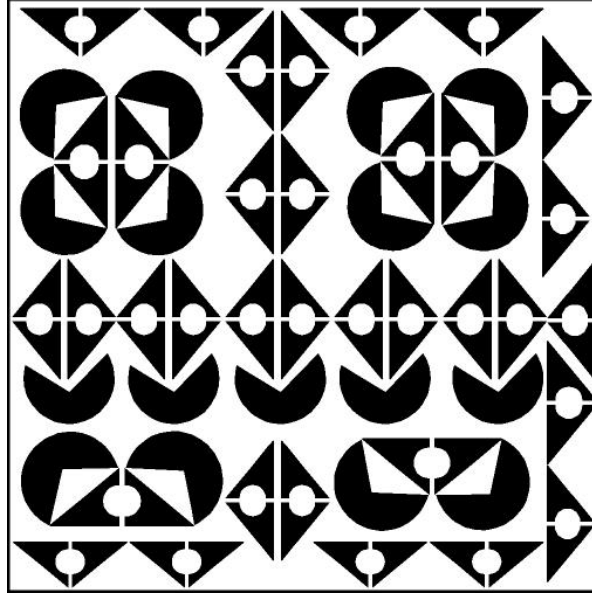
Cisim ya da biçimlerin ölçü, biçim, renk, değer ve dokularının tam anlamı ile aynı olması fakat aralık ya da yönlerinin farklı kullanılmasıdır.

Resim 1.9: Tekrar

➤ **Aralıklı tekrar**

Birden fazla motif, biçim ya da cisim belirli aralıklarla birbiri ardınca kullanıldığında aralıklı tekrar oluşur.

Resim 1.10: Aralıklı tekrar

1.3.2. Uygunluk

İki ya da üç boyutlu cisimler arasında ortak veya yaklaşık benzerliklerin bulunmasına uygunluk denir. Uygunluk biçim, ölçü, renk, değer, doku vb. yönlerden oluşur. Bunların biri ya da birkaçı bir arada olabilir.

Uygunluk, cisimlerin fiziksel yapılarında olabileceği gibi onların karakterinde, esinlendikleri anlamda ve hizmet beraberliklerinde de olabilir.

Uygunluk dört grupta toplanır.

➤ **Fiziksel uygunluk**

Görünüşteki dış yapıdaki uygunluk: Tasarımı oluşturan öğelerin ölçü, biçim, değer, doku, yön ve aralıkları bakımından birbirlerine benzemesi fiziksel uygunluğu oluşturur.

➤ **Hizmet uygunluğu**

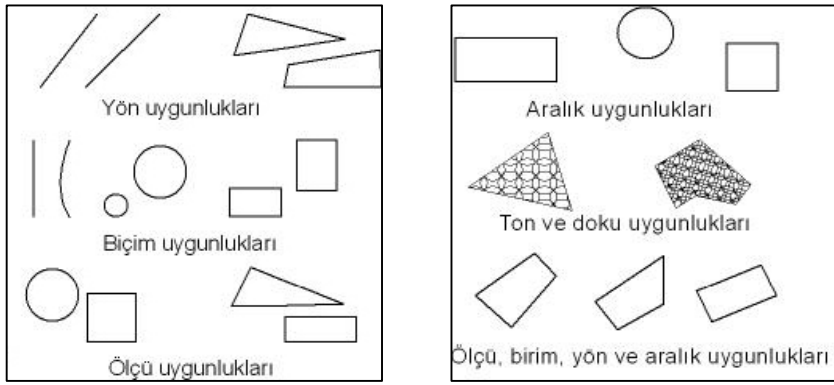
Verdiği hizmete göre uygunluk: Tasarımda aynı amaç için kullanılan formlar kendi içlerinde bağlantılıdır. Biçim yönünden farklı olsalar da aynı hizmet için birleştiklerinden uygundur. Örneğin; sabunluk, diş fırçası kabı gibi.

➤ Biçim uygunluğu

Sahip olduğu biçime göre uygunluk: Bazı formlar birbirleri ile ilgileri olmadıkları halde, biçim yönünden benzerlik gösterebilirler.

➤ Üslup uygunluğu

Sahip olduklara üsluplara göre uygunluk: Tasarımda öğeler arasındaki yakınlık ve birlik, parça bütün arasındaki uygunluk üslup uygunluğu ile sağlanır. Örneğin; tasarımda geometrik formların hakimiyeti sağlanmışsa bu forma uymayan formun kullanılması düzenlemeyi bozar.

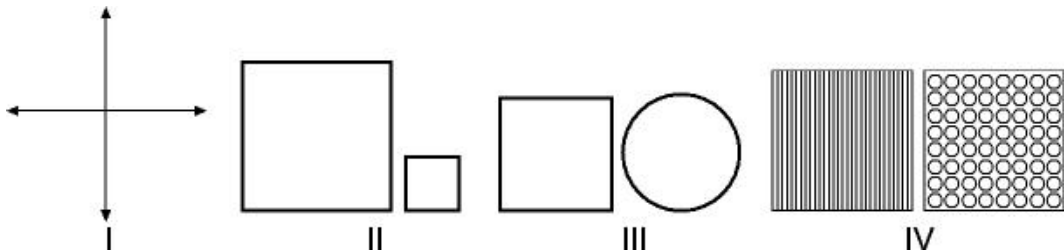

Şekil 1.11: Uygunluk

1.3.3. Zıtlık

Cisimler arasındaki herhangi bir bakımdan ortak ya da yakın nitelikler olmadığı takdirde bunlar arasında ilgi kurmak güçleşir. Her biri diğerine yabancı ve ilgisiz kalır. Böylece cisimler arasında bir birlik kurulmayınca uyuşmazlık ve kargaşalık göze çarpar.

Sanat açısından değerli görülen her yapıtta kuşkusuz çok iyi çözümlenmiş kontrast bir denge vardır. Bir şeyin değerlendirilmesinde karşıtlıklar daima ön plandadır. Zıtlıkta denge kurulması birçok şeyi çözümleyecektir. Zıtlık; biçim, renk, doku, değer, ölçü, yön, aralık vb. bakımlardan olabilir.

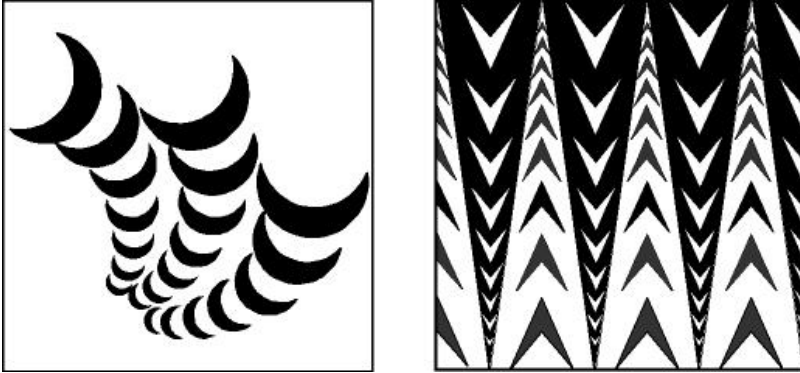
Şekil 1.12 I:yönde zıtlık, II:değerde zıtlık, III:biçimde zıtlık, IV:dokuda zıtlık

1.3.4. Koram (Hiyerarşi)

İki zıt ucu uygun kademelerde birbirine bağlayan köprüye koram denir. İki uç arasında bir düzen dâhilinde geçiş sağlayan bu düzenleme yardımıyla anlamlı ve güzel bir dizi ortaya çıkar. Eğer iki uç arasında ölçü farkı varsa, bir uçtan diğer uca doğru biçimler büyükten küçüğe doğru dizilmelidir.

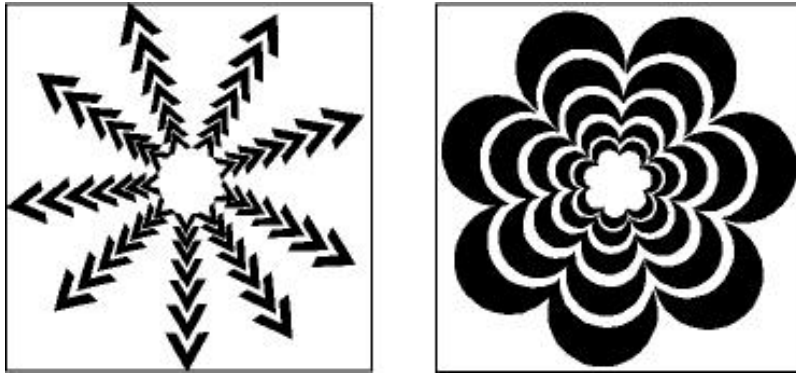
- Koramda hiç değişmeyen koşullar
 - İki uç arasındaki zıtlık
 - Uçlar arasında düzenli bir kademelenme (sıralanma)
- Tasarda iki çeşit koram vardır
 - Eksensel koram
 - Merkezsel koram

Eksensel koram: Biçimlerin düz ya da eğri bir eksen üzerinde dizilmesi ile oluşur(cezvelerin büyükten küçüğe dizilmesi).

Resim 1.13: Eksensel koram

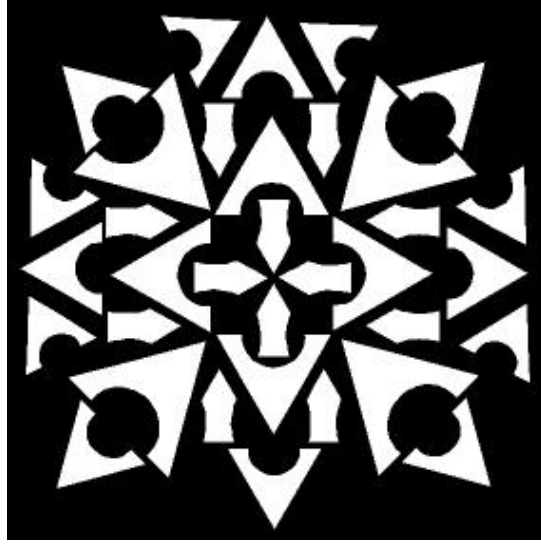
Merkezsel koram: Birçok şekil koram oluşturacak biçimde birleştiklerinde, ortada bir merkez oluşuyorsa merkezsel koram olur.(Açılmış bir gül çiçeği)

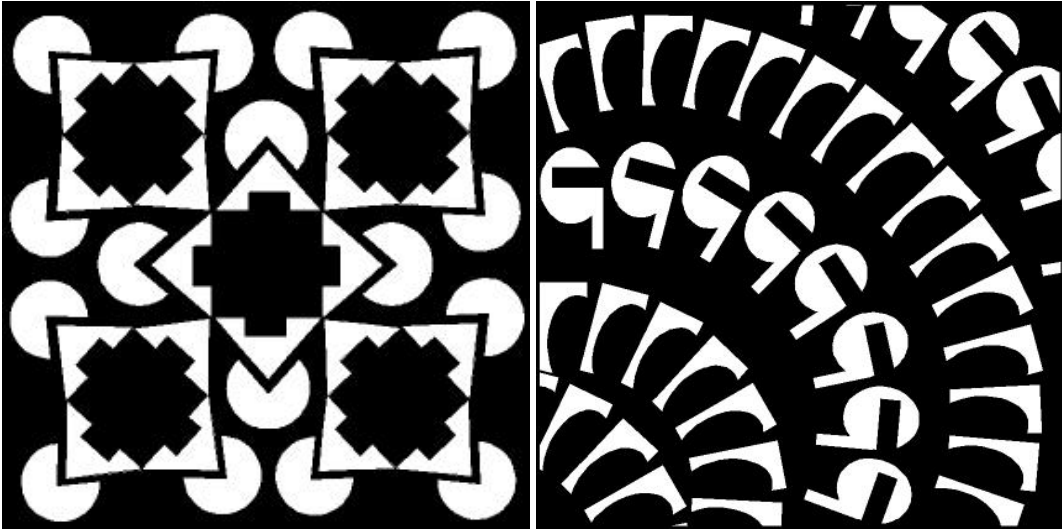
Resim 1.14: Merkezsel koram

1.3.5. Egemenlik

Bir kompozisyonda kullanılan öğelerden birinin ya da bir grubun diğer öğelere göre üstünlük sağlamasıdır. Egemenliğin en çok anlaşılan ve en çok kullanılan şekli ölçü egemenliğidir. Ayrıca değer, doku, renk vb. öğelerden de egemenlik sağlanabilir. İster ölçü, ister doku, isterse değer, ya da renk bakımından olsun, her türlü egemenlikte bir zıtlık bulunur. Böylece bir biçim ya da biçimler grubu diğerine hakim olabilir.

Resim 1.15: Egemenlik

Resim 1.16: Egemenlik

Resim 1.17: Egemenlik

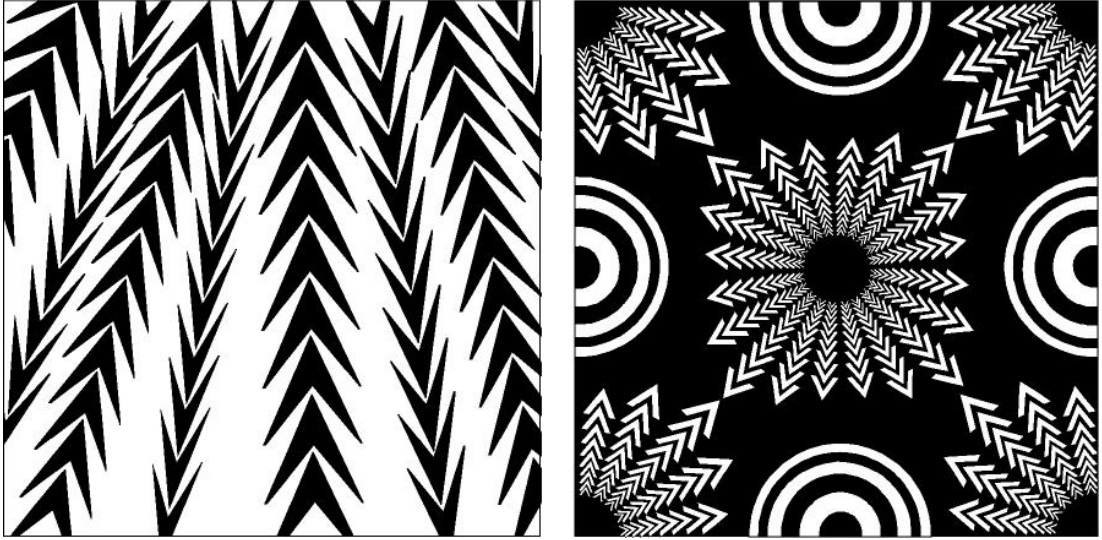
1.3.6. Denge

Denge; formda, renkte, harekette, açık-koyuda kendini gösterir.

Bir düzenlemeye giren cisimlerin renkleri, değerleri, dokuları, yönleri, aralıkları ve ölçüleri birbirleri ile karşılaştırılınca, bu özellikler birbirleri ile tartılarak bir denge hissedilmek istenir ve aranır.

Bir çalışma üzerinde dengesizlik hissediliyorsa, dengesizliği meydana getiren bölümler, renk, ölçü, değer, aralık, yön vb. bakımlardan incelenerek dengenin kurulması sağlanır. Eğer bir düzenlemede dengesizlik göze batmıyorsa denge sağlanmış demektir. Genellikle denge iki türdür: Simetrik denge, asimmetrik denge.

- **Simetrik denge:** Düşey veya eğik bir eksen üzerinde öğelerin aynen tekrar etmesinden oluşur. Tasarımda fazla ilgi uyandırmaz.
- **Asimetrik denge:** Tasarımda farklı görsel ağırlıktaki öğelerin serbest tarzda yerleştirilmesiyle oluşturulur. Tasarımda ilgi çekiciliği, hareketliliği ve dinamizmi artırır.

Resim 1.18: Asimetrik ve simetrik denge ile kompozisyon

1.3.7. Birlik

Çeşitli cisimlerin ya da biçimlerin bir araya gelerek dengeli bir bütün oluşmaları ile birlik doğar. Birbirine zıt olan parçalar ile birlik meydana getirirken bir uyuşma ve düzen içinde olmalıdır. Bir tasarımda kullanılan öğeler çok farklı olsa bile doku bakımından benzerlikleri var ise birlik sağlanmıştır. Birliğin oluşması için önce denge gereklidir. İnsan vücudu birlik için çok güzel bir örnektir. Özellikleri farklı birçok organ bir arada uyum içinde çalışarak insan vücudunu oluşturur.

1.4. Yeni Formlar Üretme

Temel geometrik formlardan yola çıkarak farklı yöntemlerle var olandan farklı, kişiye ait yeni formlar oluşturmak, kişinin yaratıcılık yönünü geliştirmektedir. Bu çalışmalar daha sonra farklı tasarımlar oluştururken sizin için temel oluşturacaktır.

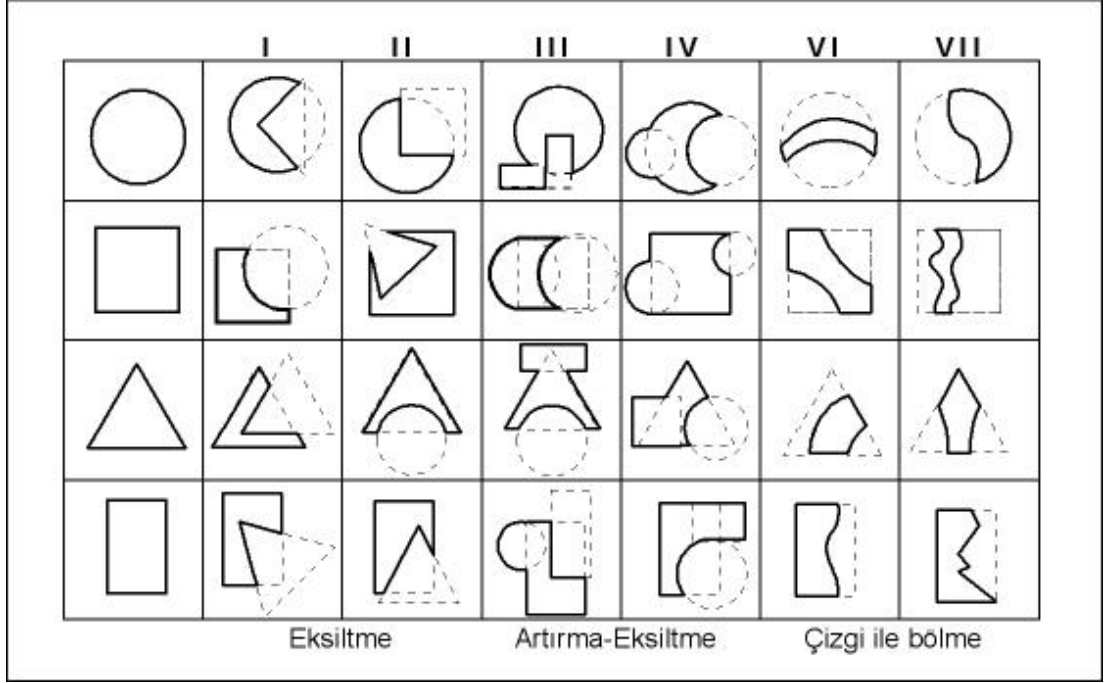
1.4.1. İki Temel Formdan Yeni Formlar Üretme

Aşağıdaki uygulama faaliyetinde temel geometrik formları kullanarak yeni formlar oluşturulmuştur. Yeni formlar oluştururken tek bir yöntem kullanmak yerine üç farklı yöntem kullanılmıştır.

- Eksilme: Temel geometrik formdan bir geometrik formun çıkarılmasıdır.
- Eksiltme-artırma: Temel geometrik formdan bir geometrik formun çıkarılması, çıkarılan formun veya başka bir geometrik formun eklenmesidir.
- Çizgi ile bölme: Temel geometrik formu serbest elle veya cetvel yardımıyla oluşturmak istediğiniz formu çizmek diğer kısımları çıkarmaktır.

Aşağıdaki uygulama faaliyetinin aşamaları işlem basamakları ile ayrıntılı olarak verilmiştir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Şekil 1.19: Yeni formlar üretme

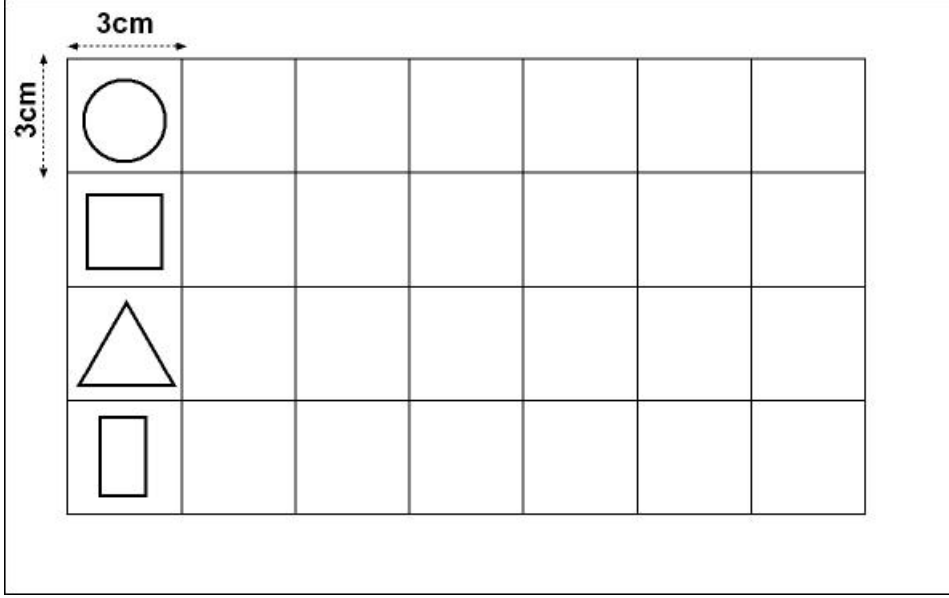
Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda temel formlardan yeni formlar oluşturmuş olacaksınız.

Kullanılacak malzemeler

- Resim kâğıdı
- Kurşun kalem
- Silgi
- Cetvel
- Pergel

- 1- 25 x35 cm ölçüsündeki resim kâğıdınızı yatay tutarak kâğıdınızın ortasına 21 cm x 12 cm ebatlarında bir dikdörtgen tablo çiziniz.

- 2- Bu dikdörtgeni içine 3 cm' lik karelere bölünüz. Yukarıdan aşağıya doğru birinci kareye daire, ikinci kareye kare, üçüncü kareye üçgen, dördüncü kareye dikdörtgen şeklinde olan geometrik biçimlerinizi yerleştiriniz.

Şekil 1.20: Yeni formlar üretme

- 3- Şekil 1.19' daki gibi 1.ve 2. sütundaki geometrik formlardan sadece birer geometrik form çıkarınız.

Formdan başka bir form çıkarırken çok kenardan veya ortadan çıkarmayınız.

- 4- 3.ve 4. sütundaki geometrik formlara bir eksiltme ve bir artırma yöntemini uygulayarak yeni formlar oluşturunuz.

Eksiltme ve artırma yaparken kullanacağınız formların da geometrik form olmasına dikkat ediniz.

- 5- 5. ve 6. sütundaki geometrik formları çizgi ile bölme yöntemini kullanarak yeni formlar oluşturunuz.

Formları çizgi ile bölerken serbest çizgilerde kullanabilirsiniz.

Yeni formların boyutunun 2cm'den az 3cm'den fazla olmamasına dikkat ediniz.

1.5. İki Boyutlu Formları Tasarı İlkeleri ve Zemin – Biçim İlişkisine Uygun Düzenleme

Yukarıdaki uygulama faaliyetinde temel geometrik formlardan yola çıkarak eksiltme, eksiltme-artırma ve çizgi ile bölme yöntemlerini kullanarak yeni formlar oluşturduk. Aşağıdaki uygulama faaliyetinde, uygulama-1 kısmında oluşturduğumuz yeni formlar seçip tasarı ilkelerinden tam tekrar, egemenlik ve koram ilkeleriyle kompozisyonlar hazırlayacağız.

Aşağıdaki uygulama faaliyetinin aşamaları işlem basamakları ile ayrıntılı olarak verilmiştir.

UYGULAMA FAALİYETİ

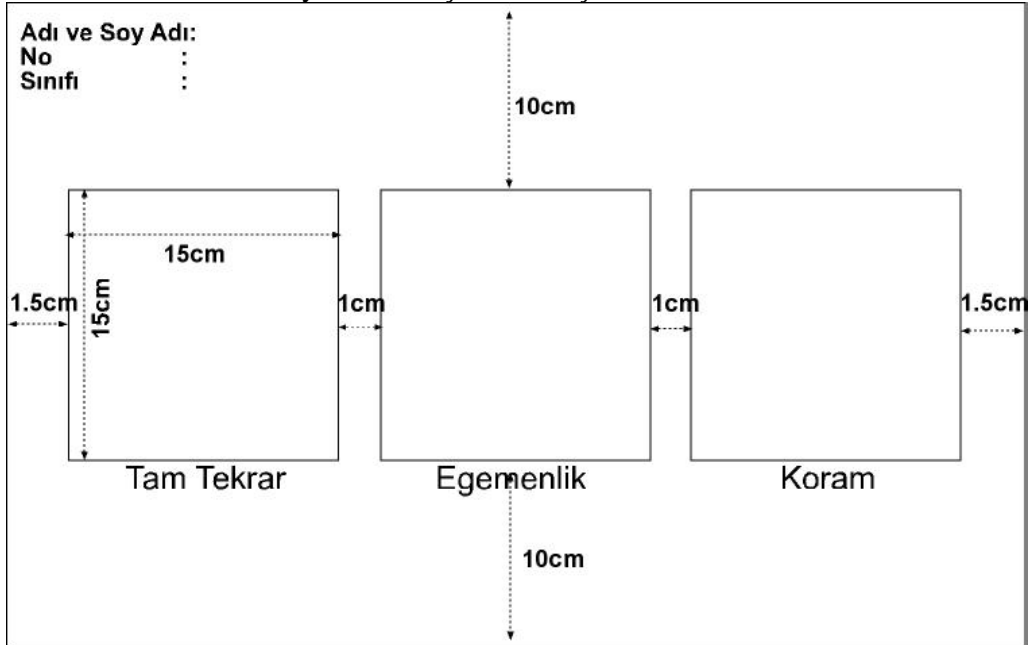
Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda yeni formları kullanarak tasarı ilkelerine göre kompozisyonlar oluşturacaksınız.

Kullanılacak malzemeler

- Resim kâğıdı(35x50cm)
- Fon kâğıdı (siyah)
- Kurşun kalem
- Silgi
- Cetvel
- Pergel
- Durafix
- Makas
- Cetvel

Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız

- 1- Kâğıdınızı aşağıdaki şekilde gibi yatay tutup verilen ölçülere dikkat ederek 15cm x15cm boyutlarında üç tane kare çiziniz.

Şekil 1.21:Tasarı ilkeleri ile kompozisyon oluşturma

- 2- Uygulama -1' de yapmış olduğunuz yeni formlardan üç düzenleme için kullanacağınız formları seçiniz.

- 3- Siyah fon kartonundan üç tane 15cm x 15cm ölçülerinde kareler kesip resim kâğıdınızda çizdiğiniz kareler üzerine yapıştırınız.

Adı ve Soy Adı:		
No	:	
Sınıfı	:	
		
Tam Tekrar	Egemenlik	Koram

Şekil 1.22:Tasarı ilkeleri ile kompozisyon oluşturma

Yukarıdaki örnekte zemin renginde siyah formların renginde beyaz kullanılmıştır. İsteğe bağlı olarak zemin rengini beyaz formların rengini ise siyah kullanabilirsiniz

4.Kompozisyon için seçtiğiniz formlarınızı beyaz fon kartonu üzerine kullanacağınız sayıda çizerek kesiniz.

Ölçülü zemin üzerinde kaç tane form kullanacağına karar verip, formunuzun ölçüsünü belirleyiniz.(Formlarınızın ölçüsü 2cm' den az 3cm' den büyük olmamalıdır.)

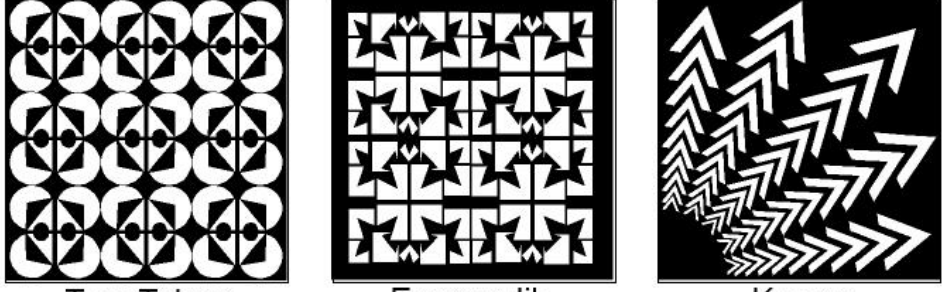
Formlarınızı çizerken çizim aletlerinizi kullanınız.

İsteğe bağlı olarak fon kartonu yerine durafix de kullanabilirsiniz.

5.Kesip hazırladığınız formlarınızı belirtilen tasarı ilkelerine göre belirlenen yüzey üzerine yerleştirip yapıştırınız.

Kestiğiniz formları yapıştırmadan önce yüzey üzerinde yerleştirme denemsini yapınız. Düzgün olması için zemin üzerinde kurşun kalemle fazla bastırmadan formlarınızın yerini tespit ediniz.

Adı ve Soy Adı: _____
No : _____
Sınıfı : _____

Tam Tekrar Egemenlik Koram

Resim 1.23:Tasarı ilkeleri ile kompozisyon oluşturma

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet sonunda kazandıklarınızı aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Kompozisyonu oluştururken parça ile bütün arasında denge ve birlik aranmasına gerek yoktur.
2. () Çizdiğiniz şişenin tam ortasından bir çizgi ile böldüğünüzde her iki parça birbirinin simetrisini oluşturur.
3. () Kompozisyon öğelerinden hareket genellikle yöne bağlı olarak oluşturulur.
4. () Tasarımda küçük ölçütlü formlar görsel algıda yakınlık etkisi yaratır.
5. () Tasarımda aynı amaç için kullanılan formlar kendi içlerinde bağlantılıdır. Buna göre kaşık, tabak, bıçak hizmette uygunluğa örnek olarak gösterilebilir.

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

6. Aşağıdaki formlardan hangisi iki boyutlu form oluşturma yöntemine uygun olarak oluşturulmuştur? (Kesip çıkarılan bölümler beyaz renkte gösterilmiştir.)

- A) I
 - B) II
 - C) III
 - D) IV
7. Aşağıdakilerden hangisi eksensel korama örnektir?
 - A) Yan yana dizilmiş aynı boydaki kavanozlar.
 - B) Klavyedeki tuşların dizimi
 - C) Merdiven basamakları
 - D) Büyükten küçüğe doğru dizilmiş farklı büyüklükteki toplar

8. Aşağıdaki şekillerden hangisi birlik ilkesine örnektir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Uygulamalı Test”e geçiniz.

UYGULAMALI TEST-1

Temel geometrik formları eksiltme, eksiltme – artırma ve çizgi ile bölme yöntemlerini kullanarak yeni formlar oluşturunuz. Bu çalışmanızı aşağıdaki ölçeye göre değerlendiriniz.

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi ?		
2. Malzemeyi temin ettiniz mi?		
3. Kâğıt düzeninizi yaptınız mı?		
4. Çizimi kâğıda yerleştirdiniz mi?		
5. Çizgileri istenilen kalitede yaptınız mı?		
6. Formlarınızın boyutunu kontrol ettiniz mi?		
7. Formdan form çıkarırken çok kenardan veya ortadan çıkarmamaya dikkat ettiniz mi?		
8. Temizlik ve düzene dikkat ettiniz mi?		
9. Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		

DEğERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise bir sonraki uygulamalı teste geçiniz.

UYGULAMALI TEST-2

Yeni oluşturduğunuz formları kullanarak tasarı ilkelerine göre kompozisyonlar hazırlayınız. Bu çalışmanızı aşağıdaki ölççe göre değerlendiriniz.

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi ?		
2. Malzemeyi temin ettiniz mi?		
3. Kâğıt düzeninizi yaptınız mı?		
4. Karelerin ölçülerini doğru yaptınız mı?		
5. Formlarınızın seçimini yaptınız mı?		
6. Form ve zeminde kullanacağınız renge karar verdiniz mi?		
7. Formlarınızın boyutunu kontrol ettiniz mi?		
8. Formları düzgün çizdiniz mi?		
9. Formlarınızı düzgün kestiniz mi?		
10. Formları yapıştırmadan önce yüzey üzerinde yerleştirme planını yaptınız mı?		
11. Formları düzgün yapıştırdınız mı?		
12. Temizlik ve düzene dikkat ettiniz mi?		
13. Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında temel geometrik formlardan yeni formlar üreterek bu formları üç boyutlu olarak zemin üzerine düzenlemesini yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çevrenizde gözlem yaparak üç boyutlu formlarla ilgili araştırma yapınız ve bulduğunuz örnekleri arkadaşlarınızla inceleyerek tartışınız.
- Müzelere ve sanat galerine inceleme gezileri yapınız.

2. ÜÇ BOYUTLU FORM

2.1. Sanat Eğitiminde Üç Boyut Çalışmalar Yapmanın Önemi

Üç boyutlu çalışmalar iki boyutlu yüzeysel çalışmalardan daha fazla öğreticidir. Bu sistemde, kâğıt, kil gibi kullanılması kolay ve ekonomik malzemelerle çalışılır. Bu malzemeleri keserek, katlayarak ve birbirine ekleyerek basitten karmaşığa bir dizi deney içinde çalışılır.

Öğrenciye, yaşamı boyunca ve gelecekte gerekli olacak teknik güç kazandırması açısından üç boyutlu sanat eğitimi önemlidir. Bu doğrultuda yapılan çalışmaların artması öğrencinin zihinsel gelişiminin artmasına yardımcı olmasının yanı sıra anlatım gücünün sonucu olarak görsel anlatım dilinin gelişmesine de yardımcı olur.

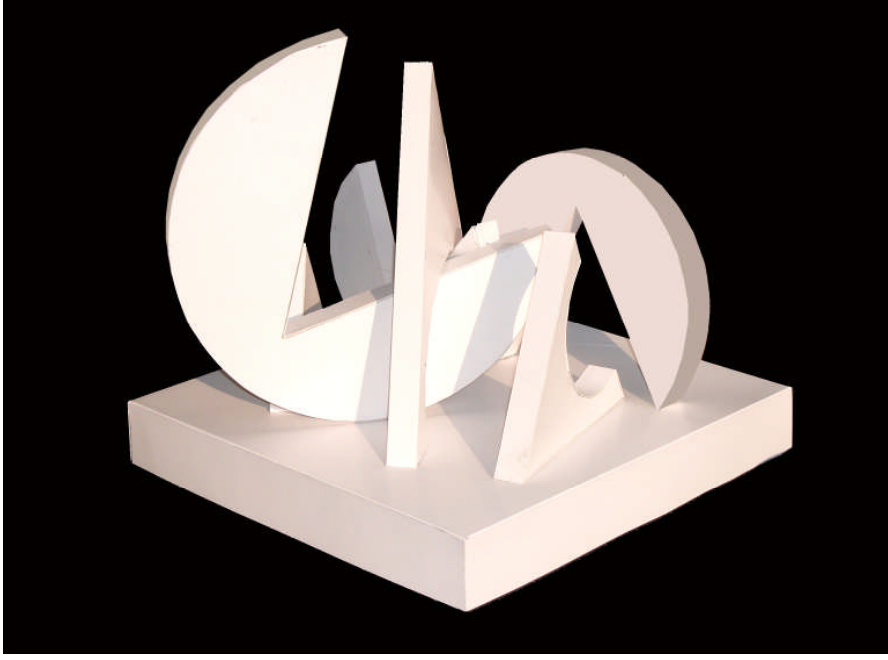
2.2. İki Boyutlu Formlardan Üç boyutlu formlar Üretme ve Kaide Üzerine Düzenleme

Uygulama faaliyeti-1'de temel geometrik formlardan yola çıkarak yeni formlar oluşturduk.

Aşağıdaki uygulama faaliyetinde bu formlardan iki tanesini seçip üç ayrı boyutta çoğaltarak bu formlarımızı üç boyutlu hale dönüştürdük. Tasarı ilke ve yöntemlerine uygun olarak kaide üzerine düzenleme yaptık.

Aşağıda uygulamamızın işlem basamakları ayrıntılı olarak verilmiştir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Resim 2.1: Üç boyutlu düzenleme

Resim 2.2: Aynı düzenlemenin farklı bakış açısından görünüşü

Aşağıdaki işlemleri tamamladığınızda üç boyutlu formlar oluşturup bunları kaide üzerine düzenlemesini yapmış olacaksınız.

Kullanılacak malzemeler

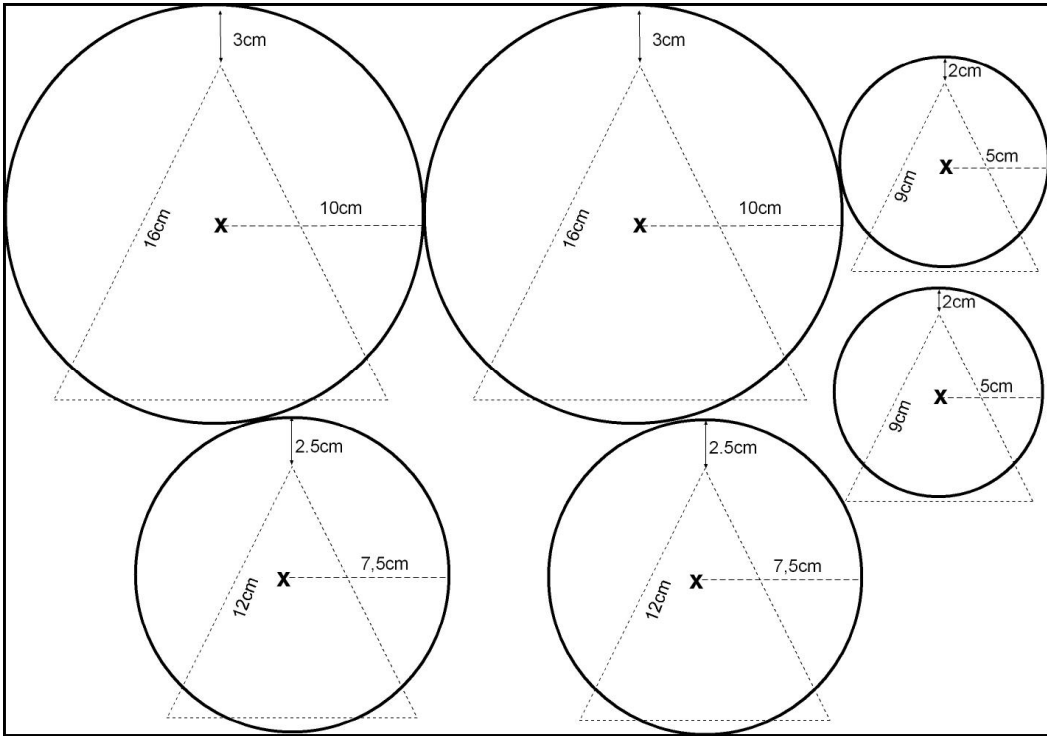
- Fon kartonu
- Kurşun kalem
- Silgi
- Cetvel
- Pergel
- Makas
- Maket bıçağı
- Yapıştırıcı

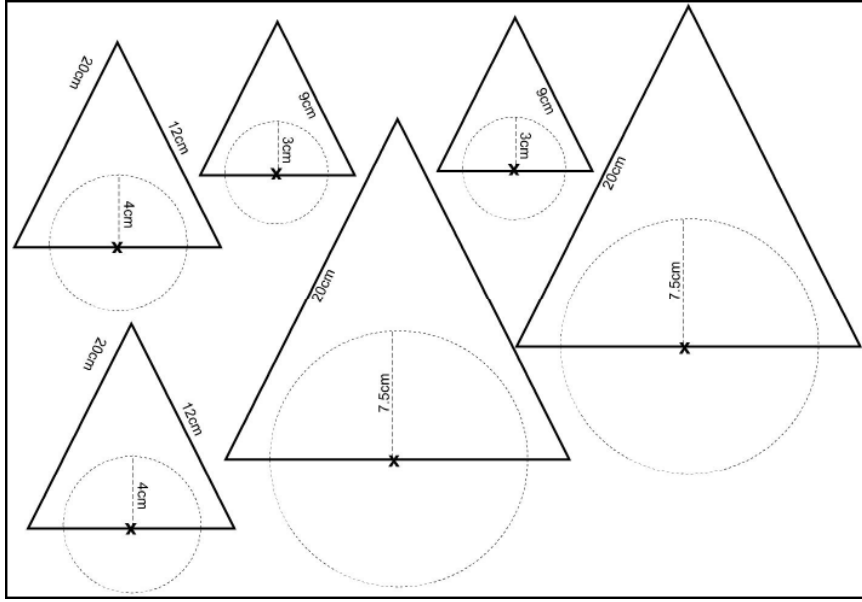
Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız

- 1- Temel geometrik formlardan yeni formlar oluşturunuz.
- 2- Kaide üzerinde kullanacağınız formların sayısını ve ölçülerini tespit ediniz.

Kullanacağınız her form için en az üç tane ayrı boyutta ölçü tespit ediniz.

- 3- 35cm x 50cm boyutlarında iki adet karton veya bristol kâğıdınıza aşağıda verilen ölçülerde formlarınızı yerleştirerek kurşun kalemle çiziniz.

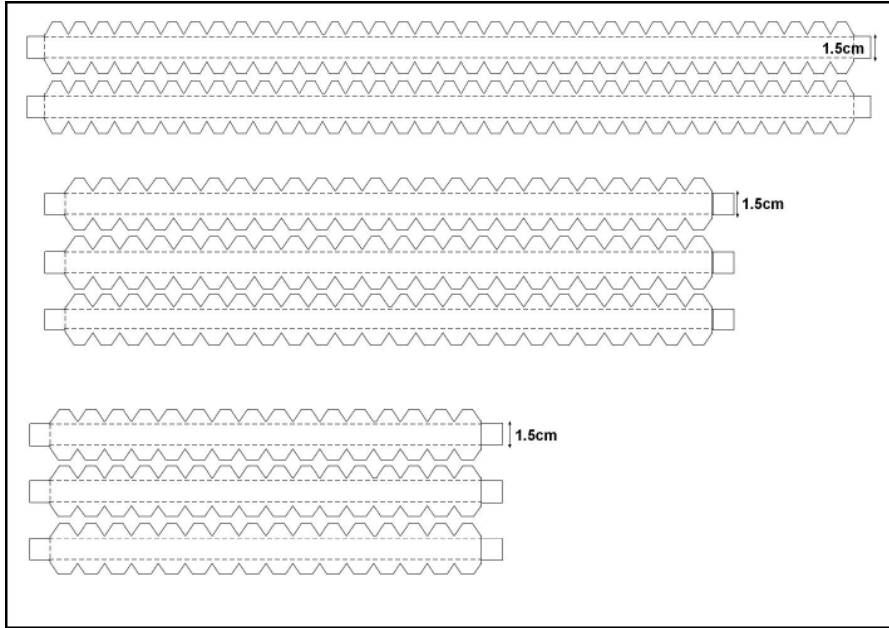

Şekil 2.3.: Formların karton üzerine çizimi

Çizimlerinizin istenilen nitelikte olması için çizim aletlerinizi kullanınız.

- 4- Çizdiğiniz formlarınızı makas ve maket bıçağını kullanarak düzgün şekilde kesiniz.
- 5- 35cm x 50cm ölçüsündeki kartona formlarınızın yan yüzeyleri için kullanacağınız bölümleri aşağıdaki şekildeki gibi çiziniz.

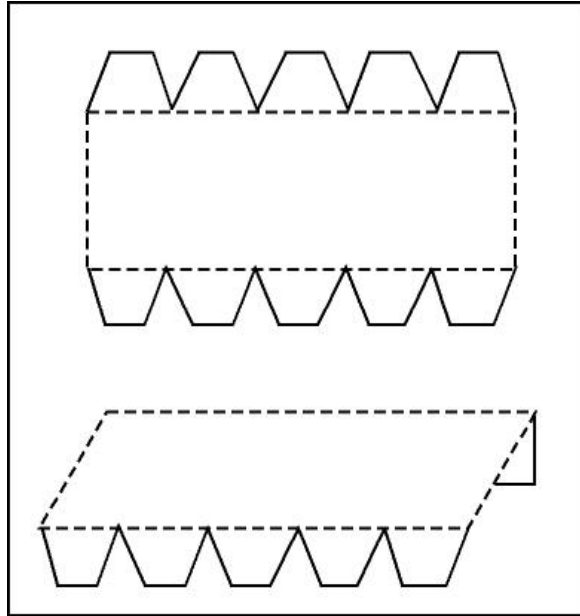

Şekil 2.4: Yan yüzeylerin karton üzerine çizimi

Her bir formun yan yüzeyi için kaç cm uzunluğunda yan yüzey parçası gerektiğini dikkate alarak çiziminizin boyutunu belirleyiniz.

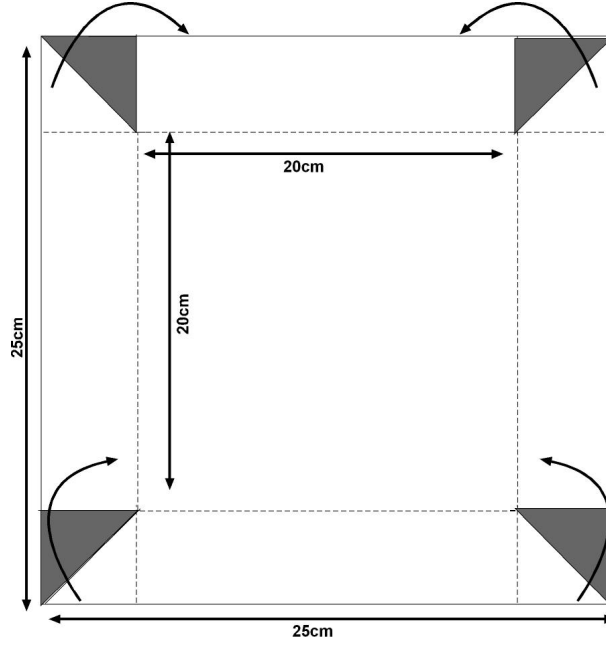
- 6- Yan yüzey için çizdiğiniz parçaları maket bıçağı ve makas yardımı ile kesiniz.
- 7- Şekildeki gibi noktalı çizgi ile belirtilen çizgili kısmı maket bıçağının arka kısmı ile cetvel yardımı ile iz yapınız. Bu yaptığınız iz bu kısmın kolayca kıvrılmasına yardımcı olacaktır.
- 8- Kıvrıdığınız bölüme yapıştırıcı sürüp formunuz ile yapıştırınız.

Aşağıdaki şekildeki gibi kesik çizgilerle belirtilen kısım üzerinden maket bıçağı ile iz yapınız ve iz yaptığınız kısım üst tarafta olacak şekilde kıvrınız. Aynı taraf üzerine yapıştırıcınızı sürüp yapıştırınız.

Şekil 2.5: Yan yüzey bölümlerinin katlama şekli

- 9- Daha sonra diğer kıvrılmış parçayı da formun diğer parçası ile yapıştırınız.
- 10- Formlarınız yerleştireceğiniz kaideyi aşağıdaki şekildeki gibi iki adet çizip kesiniz.

Şekil 2.6: Kaidenin karton üzerine çizimi

- 11- 11-Şekil 2.6' daki siyah renkte üçgenleri kesip atınız. Kesik nokta ile belirtilen yerler üzerinden maket bıçağının arka kısmı ile cetvel yardımı ile fazla bastırmadan iz yapınız (Yaptığınız iz kartonun katlanmasında kolaylık sağlar.)
- 12- 12-Kestiğiniz parçaları kıvrım yerlerinden katlayarak yapıştırınız.
- 13- 13-Her iki parçayı da kıvrım yerlerinden birbirine yapıştırınız.
- 14- 14-Formlarınızın kaide üzerine düzenlemesini yapınız ve formlarınızı kaide üzerine yapıştırınız.

Formlarınız yapıştırmadan önce düzenleme için denemeler yapınız. Düzenleme yaparken kompozisyon kurallarını dikkate alınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Temel geometrik formları eksiltme, eksiltme – artırma ve çizgi ile bölme yöntemini kullanarak yeni formlar oluşturunuz. Yeni formlarınızı üç boyutlu hale getirip kaide üzerine düzenlemesini yapınız. Bu çalışmanızı aşağıdaki ölçüğe göre değerlendiriniz.

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi ?		
2. Malzemeyi temin ettiniz mi?		
3. Kâğıt düzeninizi yaptınız mı?		
4. Üç boyutlu çalışma için yeni formlarınızı oluşturduunuz mu?		
5. Kaç tane form kullanacağınızı ve boyutlarını belirlediniz mi?		
6. Yan yüzey genişliğini be boyutunu belirleyip çizimini kâğıda yaptınız mı?		
7. Çizimi kâğıda yerleştirdiniz mi?		
8. Çizgileri istenilen kalitede yaptınız mı?		
9. Çizimlerinizi istenilen nitelikte kestiniz mi?		
10. Kıvrım yerlerine maket bıçağı ile iz yaptınız mı?		
11. Yan yüzeyleri ve formlarınızı yapıştırdınız mı?		
12. Kaide için boyut belirlediniz mi?		
13. Kaidenin açılımını karton üzerine ölçüye uygun olarak düzgün olarak çizdiniz mi?		
14. Kaidenizi yapıştırdınız mı?		
15. Formlarınızı kaide üzerinde düzenleme için denemeler yaptınız mı?		
16. Formlarınızı kaide üzerine yapıştırdınız mı?		
17. Temizliğe ve düzene dikkat ettiniz mi?		
18. Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise modül değerlendirme faaliyetine geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

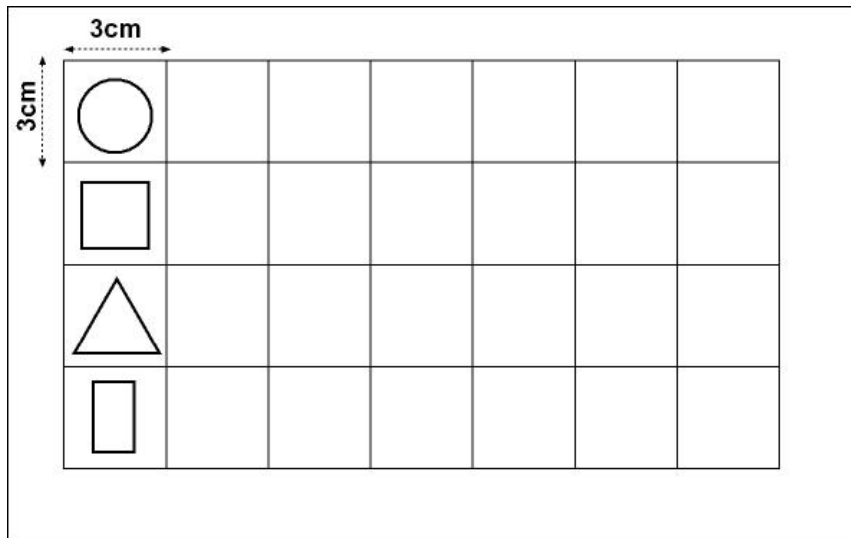
Modül sonunda kazandığınız yeterliği temel formlardan yeni formlar oluşturup, oluşturduğunuz formları kullanarak tasarı ilkelerinden iki tanesini kullanınız, 20cm x20cm yüzey içine kompozisyonlar hazırlayıp değerlendiriniz.

Kullanılacak malzemeler

- Resim kâğıdı
- Fon kartonu (siyah)
- Kurşun kalem
- Silgi
- Cetvel
- Pergel
- Durafix
- Yapıştırıcı
- Maket bıçağı
- Makas

Atölye önlüğünüzü giymeyi unutmayınız

- 1- 25x35cm ölçüsündeki resim kâğıdınızı yatay tutarak kâğıdınızın ortasına 21cm x 12 cm ebatlarında bir dikdörtgen tablo çiziniz.
- 2- Bu dikdörtgeni içine 3 cm' lik karelere bölünüz. Yukarıdan aşağıya doğru birinci kareye daire, ikinci kareye kare, üçüncü kareye üçgen, dördüncü kareye dikdörtgen şeklinde olan geometrik biçimlerinizi yerleştiriniz.

Şekil 3.1:form oluşturma

- 3- Şekil 1.9' daki gibi 1.ve 2. sütundaki kareler içine geometrik formlardan sadece birer geometrik form çıkarınız.

Bir geometrik formdan sadece bir geometrik form çıkarılmalıdır.

Formdan başka bir form çıkarırken çok kenardan veya ortadan çıkarmayınız.

- 4- 3.ve 4. sütundaki geometrik formlara bir eksiltme ve bir artırma yöntemini uygulayarak yeni formlar oluşturunuz.

Eksiltme ve artırma yaparken kullanacağınız formların da geometrik form olmasına dikkat ediniz.

- 5- 5. ve 6. sütundaki geometrik formları çizgi ile bölme yöntemini kullanarak yeni formlar oluşturunuz.

Formları çizgi ile bölerken serbest çizgilerde kullanabilirsiniz.

Yeni formlarınız boyutunun 2cm'den az, 3cm'den fazla olmamasına dikkat ediniz.

- 6- 35cmx50cm ölçüsündeki kâğıdınızı aşağıdaki şekildeki gibi yatay tutup verilen ölçülere dikkat ederek 20cm x 20cm boyutlarında iki tane kare çiziniz.
- 7- Yapmış olduğunuz formlardan iki düzenleme için kullanacağınız formları seçiniz.
- 8- Siyah fon kartonundan üç tane 20cm x 20cm ölçülerinde kareler kesip resim kâğıdınızda çizdiğiniz kareler üzerine yapıştırınız.

Adı ve Soy Adı:	:
No	:
Sınıfı	:

Şekil 3.2:Tasarı ilkeleri ile kompozisyon oluşturma

İsteğe bağlı olarak zemin rengini beyaz, formların rengini ise siyah kullanabilirsiniz

Her iki karenin altına hangi tasarı ilkesi ile kompozisyon oluşturuyorsanız ismini yazınız.

- 9- Kompozisyon için seğtiğiniz formlarınızı beyaz fon kartonu üzerine kullanacağınız sayıda çizerek kesiniz.

Ölçülü zemin üzerinde kaç tane form kullanacağına karar verip formunuzun ölçüsünü belirleyiniz.(Formlarınızın ölçüsü 2cm' den az, 3 cm' den büyük olmamalıdır.)

Formlarınızı çizerken çizim aletlerinizi kullanınız.

İsteğe bağlı olarak fon kartonu yerine durafix de kullanabilirsiniz.

- 10- Kesip hazırladığınız formlarınızı belirtilen tasar ilkelerine göre belirlenen yüzey üzerine yerleştirip yapıştırınız.

Kestiğiniz formları yapıştırmadan önce yüzey üzerinde yerleştirme denemesini yapınız.

Kestiğiniz formları yapıştırmadan önce yüzey üzerinde yerleştirme denemesini yapınız. Düzgün olması için zemin üzerinde kurşun kalemle fazla bastırmadan formlarınızın yerini tespit ediniz.

UYGULAMALI TEST

Yeni oluşturduğunuz formları kullanarak tasarı ilkelerine göre kompozisyonlar hazırlayınız. Bu çalışmanızı aşağıdaki ölçüğe göre değerlendiriniz.

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Bilgilerinizi gözden geçirdiniz mi ?		
2. Malzemeyi temin ettiniz mi?		
3. Kâğıt düzeninizi yaptınız mı?		
4. Karelerin ölçülerini doğru yaptınız mı?		
5. Formlarınızın seçimini yaptınız mı?		
6. Form ve zeminde kullanacağınız renge karar verdiniz mi?		
7. Formlarınızın boyutunu kontrol ettiniz mi?		
8. Formları düzgün çizdiniz mi?		
9. Formlarınızı düzgün kestiniz mi?		
10. Formları yapıştırmadan önce yüzey üzerinde yerleştirme planını yaptınız mı?		
11. Formları düzgün yapıştırdınız mı?		
12. Temizlik ve düzene dikkat ettiniz mi?		
13. Zamanı verimli kullanmaya dikkat ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınızı “Evet” ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	Y
2	D
3	Y
4	Y
5	D
6	B
7	D
8	D

KAYNAKÇA

- ALPASLAN Aker Sabiha, **Tasarım Meslekî Resim**, Yapa Yayınları, 1981
- ATALAYER Faruk, **Temel Sanat Öğeleri**, Anadolu Üniv. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1994
- BALCI BAYTEKİN Yusuf; Dr.SAY Nuran. **Temel Sanat Eğitimi**, Yapa Yayınları, İstanbul
- GÖKAYDIN Nevide, **Temel Sanat Eğitimi**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2002
- KILIÇKAN Hüseyin, **Resim Bilgisi**, Fil Yayınevi, 1999
- Doç. ODABAŞI Hatice Aslan, **Grafikte Temel Tasarım**, Cem Ofset, İstanbul
- SÖZEN Metin, **Tanyeli Uğur Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, Remzi Kitapevi, 1992
- TURANİ Adnan, **Sanat Terimleri Sözlüğü**, Toplum Yayınevi, 1980